

18.10.24

8-А-Б клас

Всесвітня Історія

Вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Річ Посполита шляхетська демократія.

Мета: сформувати уявлення учнів про Польщу у XVI—XVII ст.; створити умови для розуміння характерних рис державного устрою Речі Посполитої; розглянути економічне життя, напрямки зовнішньої політики, вплив Реформації та Контрреформації на Річ Посполиту; розвивати вміння самостійної роботи з підручником, узагальнювати та робити висновки; виховувати інтерес до історії сусідніх держав.

Актуалізація опорних знань

Експрес-опитування

1. За правління якого короля розпочалася Англійська революція?
2. Хто переміг у битві під Нейзбі?
3. Хто прийшов до влади в Англії після страти короля Карла I і проголошення республіки?
4. Коли О. Кромвеля проголосили лордом-протектором країни?
5. Хто став королем Англії після реставрації Стюартів?
6. Який державний лад установився в Англії після «Славної революції»?

Мотивація навчальної діяльності

Річ Посполита - це унікальне явище в європейському суспільстві. Держава, що ґрунтувалася на фільварково-панщинній системі господарства та перемозі Контрреформації, на поневоленні земель інших народів, спробувала встановити свій лад шляхом об'єднання релігій та ста ново-представницької монархії.

Вивчення нового матеріалу

Боротьба з Московським царством, намагання поширити католицизм та отримати нові землі привели Польщу до об'єднання з Великим князівством Литовським, яке самостійно було не здатне протистояти Московському царству та Кримському ханству.

У 1569 р. була підписана Люблінська унія, що об'єднувала держави та проголошувала створення Речі Посполитої.

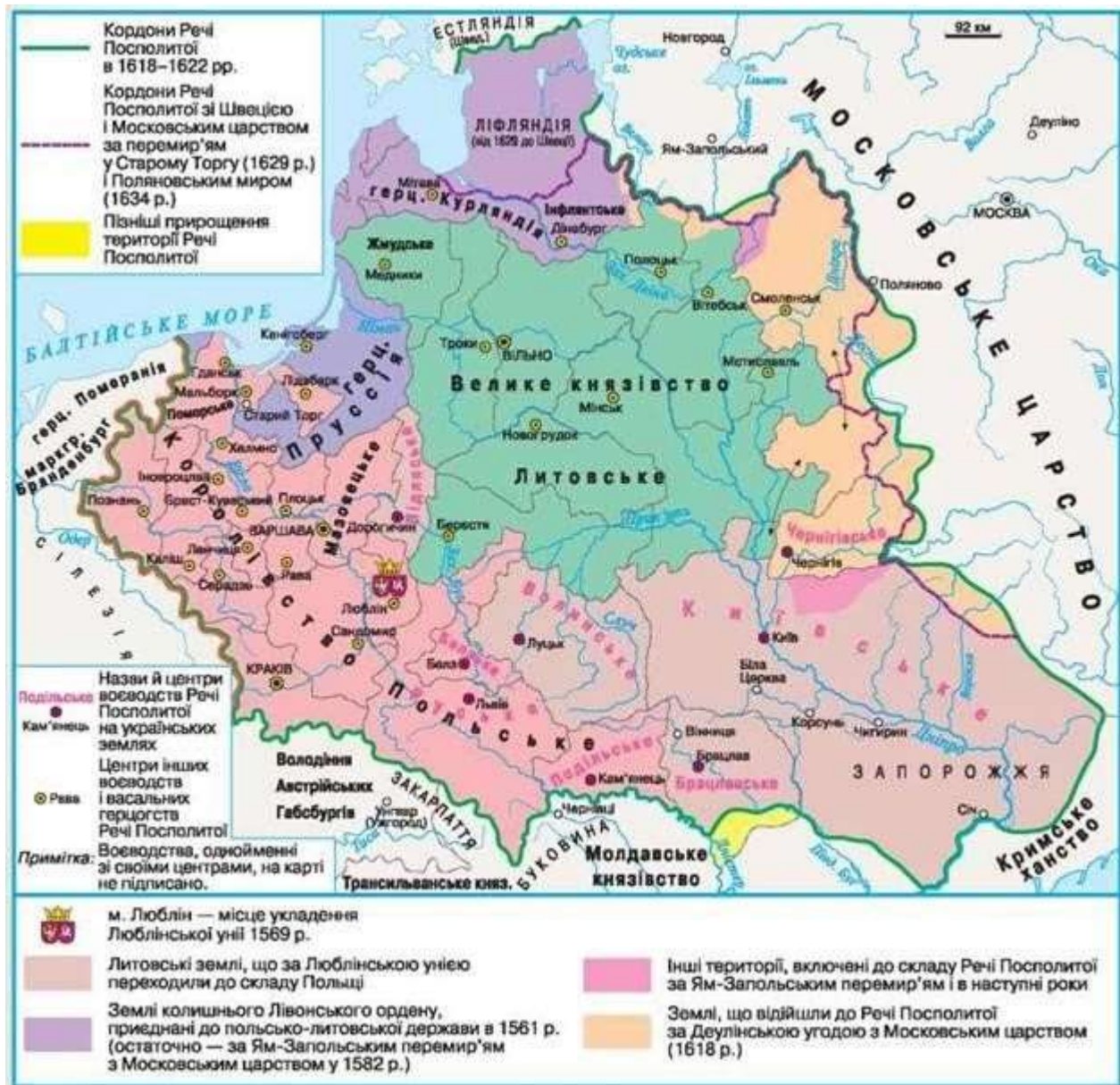
Хронологічний ланцюжок

1569 р. — Люблінська унія, утворення Речі Посполитої

1596 р. — Берестейська унія

1621 р. — Хотинська війна

Робота з картою

Робота зі схемою (аналізуємо)

Робота з термінами (запишіть)

Сейм — загальнодержавні збори представників шляхти й духовництва в Речі Посполитій, вищий орган управління державою.

Сеймик — місцеві збори шляхти в провінціях, які обирали послів до сейму, визначали кандидатури суддів, вирішували низку важливих питань свого регіону.

Аристократична шляхетська республіка — один з варіантів станової монархії, де поряд з виборним королем велику роль у керівництві державою відігравала шляхта.

Державний устрій Речі Посполитої

За Люблінською унією Річ Посполиту очолював **монарх** (король польський і великий князь литовський), якого обирали на спільному польсько-литовському сеймі та коронували в Кракові. Найвищим законодавчим органом Речі Посполитої був з'їзд шляхти — сейм, що обирав короля.

Король призначав чиновників, впливав на церкву через призначення єпископів, вів активну зовнішню політику, видавав закони тощо. У боротьбі за владу королі почали сильніше спиратися на шляхту, розширюючи її привілеї. Це спричинило зростання ролі шляхти та зменшення влади короля. Постанова 1505 р. позбавила короля права видавати закони та приймати важливі рішення без палат сейму. Таким чином, особливістю політичного розвитку Польщі в XVI ст. стало формування державного устрою, який отримав назву «шляхетська демократія».

Шляхта обирала короля на сеймі. Голова держави мав обмежені права, адже не міг приймати важливих рішень без згоди сейму. Фактична влада в державі належала магнатам.

Вищим державним органом був сейм, що складався з двох палат — Сенату (магнати, що обіймали вищі державні посади, та представники вищого духовенства) та Посольської ізби (депутати, які обиралися на сеймиках — з'їздах місцевої шляхти). Таким чином, Сенат перебував під контролем магнатів, а Посольська ізба була виразником інтересів шляхти.

Складіть схему в зошиті

Ознаки шляхетської демократії

Особливістю політичного розвитку Польщі в XVII ст. було те, що в ній не склалась абсолютна монархія, а утворилася «шляхетська республіка». Конституція 1505 р. позбавляла короля права видавати закони без згоди обох палат сейму — сенату й посольської ізби, яка виражала інтереси середньої шляхти. Оскільки посольська ізба була в сеймі головним законодавчим органом, король потрапив у залежність від шляхти.

Зовнішня політика Речі Посполитої: участь у війнах

Держави-противники	Події
Московська держава	Лівонська війна (1558—1583 рр.) — приєднання до Речі Посполитої Лівонії (Прибалтика). Втручання в Смутні часи (1609—1612 рр.) — отримання Річчю Посполитою Смоленських і Чернігово-Сіверських земель. 1648—1667 рр. — московсько-польські війни, результат — Андрусівське перемир'я (1667 р.)
Швеція	Польсько-шведська війна. Втрата Річчю Посполитою більшої частини Лівонії. «Шведський потоп» — вторгнення шведів — захоплення Польщі — повстання поляків і звільнення країни
Туреччина	Три війни (1614—1621, 1671—1676, 1683—1699 рр.). Розгром поляків під Цецорою, розгром турків під Хотиним, активна участь козаків — як на боці поляків, так і на боці турків. Видатні особистості — Петро Конашевич-Сагайдачний, Петро Дорошенко

Безперервні війни виснажували країну, підживляли її політичне становище. У середині XVII ст. на долю Польщі випали великі випробування, які поляки називали „Великим потопом”. Країна опинилась на межі зникнення з політичної карти світу. Початок цьому поклало протистояння влади з українським козацтвом, яке

розпочало збройну боротьбу за відстоювання свої привілеїв і стало на захист українського народу і церкви проти утисків поляків. Останній спалах Речі Посполитої припадає на час правління короля Яна Собеського. Ще будучи гетьманом (головнокомандуючим армії) він завдав чергової поразки туркам на Поділлі і у 1683 р. врятував Відень від останньої турецької облоги. Тим самим було остаточно зупинено турецьку агресію в Європі і відновлено південні кордони Польщі (1699 р.).

Проте вже на початку XVIII ст. Польща опинилася в залежності від сусідніх держав, а наприкінці соліття перестала існувати як самостійна держава: її територію було переділено між Росією, Австрією та Пруссією.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Приєм «Виправ помилкові твердження»

- 1) Перехід до фільварково-панщинного господарства сприяв економічному й політичному посиленню шляхти.
- 2) На межі XV-XVI ст.. у Польщі завершилось оформлення абсолютної монархії: у країні діяв однопалатний сейм.
- 3) Селяни та міста приймали активну участь в засіданнях сейму.
- 4) Головну роль у сеймі дедалі більше перебирала на себе шляхта.(правильне)
- 5) Сейм міг не тільки впливати на рішення короля, але навіть обмежувати його дії.
- 6) Сеймики взагалі не впливали на поведінку сейму.
- 7) Всередині дворянського стану, між можновладцями і шляхтою, точилася боротьба за вплив на короля.
- 8)Посилення позицій шляхти мало наслідком введення в дію принципу «вільного вето».

Перегляньте відео: https://youtu.be/rBZkSqm-WtE?si=jKt_xP3vfJR95A8b

Домашнє завдання:

- Прочитати § 16.
- Запишіть дати, поняття, схеми та основні ознаки «Шляхетської демократії Речі Посполитої»

Завдання надсилайте на освітню платформу Human, або на

ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіху у навчанні!

